

РОЗДІЛ 6. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕДАГОГІКИ

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ МЕРЕЖІ ШКІЛ СПРИЯННЯ ЗДОРОВ'Ю В ПРАКТИЦІ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

IMPLEMENTATION OF IDEAS OF THE EUROPEAN NETWORK OF HEALTH PROMOTING SCHOOLS IN UKRAINIAN EDUCATIONAL INSTITUTIONS DURING MARITAL LAW

У статті описано й обґрунтовано винятково актуальну для сучасної педагогічної науки й освітньої практики проблему реалізації ідей Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю в Україні під час воєнного стану.

Досліджено генезу обраної проблеми шляхом аналізу нормативної бази діяльності Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю України, а також перспективного досвіду Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю дошкільних закладів, закладів загальної середньої освіти, професійно-технічних та позашкільних закладів України. Опрацьовано підсумки Всеукраїнських конкурсів-захистів сучасної моделі освітнього закладу – Школи сприяння здоров'ю з 2002 року по 2012 роки, що дало змогу встановити, по-перше, динаміку зростання кількості учасників Всеукраїнських конкурсів-захистів сучасної моделі Школи сприяння здоров'ю, відповідно: з 179 робіт у 2002–2003 роках до 357 робіт від дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних закладів у 2011–2012 роках; по-друге, високу активність різних закладів освіти розглядати як підтвердження спроектованої системи діяльності закладів освіти України в статусі освітньо-інформаційних центрів для популяризації здорового способу життя й формування культури здоров'я з-поміж усіх учасників освітньо-виховного процесу закладів освіти під час воєнного стану.

Встановлено, що дидактично доцільне використання розроблених моделей Школ сприяння здоров'ю; сучасних підходів (компетентнісного, холистичного, особистісно орієнтованого) до організації Школ сприяння здоров'ю; принципів (демократизації управління, надання автономії та гласності навчально-виховним закладам у вирішенні основних питань їх діяльності, забезпечення позиції керівника школи як лідера змін, дотримання чинного законодавства, створення системи партнерства учнів і педагогів, сприяння розвитку ініціативи й новаторства, розвитку толерантності, дотримання правових і моральних норм поведінки); форм, методів та умов організації діяльності Школ сприяння здоров'ю сприяють формуванню здоров'язбережувальної компетентності учнів та молоді України.

У статті зроблено спробу окреслити психолого-педагогічні орієнтири впровадження ідей Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю в Україні під час воєнного стану. Виокремлені й обґрунтовані психолого-педагогічні орієнтири та описані шляхи реалізації ідей Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю в Україні під час воєнного стану спрямовані на збереження накопиченого упродовж останнього двадцятиріччя продуктивного українського освітнянського

досвіду, а також доповнення його напрацюваннями рекомендаціями з урахуванням складних умов воєнного стану задля збереження національного генофонду.

Ключові слова: формування ціннісного ставлення до здоров'я, Національна мережа шкіл сприяння здоров'ю, Європейська мережа шкіл сприяння здоров'ю, психолого-педагогічні орієнтири реалізації ідей Школ сприяння здоров'ю, європейський та український досвід Школ сприяння здоров'ю, сучасні моделі Школ сприяння здоров'ю, Всеукраїнські конкурси захистів моделей Школ сприяння здоров'ю.

The article describes and substantiates an utterly relevant problem for modern pedagogical science and educational practice, notably the implementation of the ideas of the European network of Health promoting schools in Ukraine during martial law.

The genesis of the chosen issue is investigated by analyzing the regulatory framework of the national network of Health promoting schools in Ukraine, as well as the prospective experience of the European network of Health promoting schools in preschool, institutions of general secondary education, vocational and extracurricular institutions of Ukraine. The results of All-Ukrainian contests on the theme of the state-of-the-art model of an educational institution are surveyed, namely, Health promoting schools from 2002 to 2012, which allowed us to establish, firstly, the dynamics of growth in the number of participants in all-Ukrainian contests on the theme of the state-of-the-art model of Health promoting schools, respectively: from among 179 works in 2002–2003 to 357 works are received from preschool, general education, extracurricular institutions in 2011–2012; secondly, the high activity of various educational institutions is considered as confirmation of the efficiency of the designed system of activities of the Ukrainian educational institutions in the status of educational and information centres for promoting a healthy lifestyle and the formation of health culture among all participants of the educational process in educational institutions during martial law.

It is established that didactically relevant usage of the designed models of Health promoting schools; modern approaches (competence-based, holistic, personality-oriented) to the organization of Health promoting schools; principles (democratization of management, granting autonomy and transparency to educational institutions in solving the main issues of their activities, ensuring the position of the head of the school as a leader of changes, compliance with current legislation, creating a system of partnership between students and teachers, promoting the development of initiative and innovation, developing tolerance, observing legal and moral norms of behaviour); forms, methods and

УДК 377:614(4–17)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/71.2.36>

Федорець О.М.
аспірант I року навчання
кафедри освітології
та психолого-педагогічних наук
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

conditions for organizing the activities of Health promoting schools contribute to the formation of health-saving competence of students and young people of Ukraine.

The article aims at outlining psychological and pedagogical guidelines for implementing the ideas of the European network of Health promoting schools in Ukraine during martial law.

The highlighted and substantiated psychological and pedagogical guidelines and the described ways to implement the ideas of the European network of schools for health promotion in Ukraine during martial law are aimed at preserving the productive Ukrainian educational experience accumulated over the past twenty years, as

well as complementing it with best practices and recommendations, taking into account the disadvantages of martial law in order to preserve the national genetic pool.

Key words: *formation of a value attitude to health, National network of Health Promoting schools, European network of Health Promoting schools, psychological and pedagogical guidelines for the implementation of ideas of Health Promoting schools, European and Ukrainian experience of Health Promoting schools, state-of-the-art models of Health Promoting Schools, All-Ukrainian contests on the theme of the state-of-the-art models of Health Promoting schools.*

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Динамічні глобалізаційні й інтеграційні процеси, інтенсивний розвиток високих технологій упродовж останнього двадцятиріччя ХХІ століття дали змогу науковій та освітянській спільнотам України отримати вагомий здобуток у сегменті конструктивної співпраці з міжнародними партнерами з питань реформування системи української освіти, практичної реалізації ідей Нової української школи, а також розроблення продуктивних науково-дослідницьких проєктів, зорієнтованих на створення здоров'язберезувального освітнього простору в різнотипних (дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних, позашкільних) закладах освіти. Результатом означеного етапу партнерської співпраці стало вивчення досвіду функціонування Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю, а також започаткування Шкіл сприяння здоров'ю в Україні, окремі аспекти практичної реалізації яких віддзеркалено в нормативних документах, спеціальних дослідженнях та наукових публікаціях. На допомогу фахівцям психологічної служби системи освіти України розроблено навчальну програму з позашкільної освіти оздоровчого напрямку «Основи безпеки життєдіяльності в умовах бойових дій» та Методичні рекомендації до програми, в яких описано ефективні практики психолого-педагогічного супроводу та підтримки учасників освітнього процесу в умовах воєнних дій, зокрема: «Стрес як ресурс», «Психологічна підтримка та супровід дорослих і дітей у кризових ситуаціях: практикум», «Самодопомога в умовах стресу», «Долоньки миру» та ін. У змісті Національної програми психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, зніційованої у травні 2022 року на засадах координації МОЗ України, МОН України, а також за підтримки Всесвітньої організації охорони здоров'я у тісній співпраці українських та міжнародних фахівців, визначено пріоритетні завдання й здійснено низку заходів, спрямованих на підтримку різновікових категорій громадян. З-поміж основних завдань програми виокремлено такі: створити власну, українську модель системи психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, яка втілить продуктивні світові

й українські практики; розробити ефективну систему якісних і доступних послуг із психічного здоров'я громадян різного віку.

Визначені завдання Національної програми психічного здоров'я та психосоціальної підтримки зумовлюють залучення широкої громадськості до співпраці з освітянами, волонтерами, науковцями, державними інституціями, задіяння потенціалу Шкіл сприяння здоров'ю. Виклики сьогодення, спричинені повномасштабною військовою агресією російської федерації надають виняткової гостроти обраній проблемі з огляду на її актуальність для сучасної освітньої практики та недостатню розробленість у педагогічній науці. Відтак на часі обґрунтування шляхів реалізації ідей Шкіл сприяння здоров'ю в умовах воєнного стану в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемі вивчення досвіду функціонування Української та Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю учням та молоді закладів освіти й практичним аспектам їх реалізації в останнє двадцятиріччя присвячено праці сучасних психологів та педагогів (Т. Андрущенко, Т. Бережна, А. Бесєдіна, І. Бех, В. Бобрицька, Т. Бойченко, Н. Василенко, Б. Дженсен, О. Єжова, І. Єрмаков, О. Касьянова, О. Кириченко, С. Кириленко, Л. Левінець, М. Лук'янченко, В. Лузан, О. Мельник, В. Оржеховська, В. Сімовська, В. Успенська, Т. Шапавалова та ін.). У працях дослідників багатоаспектна проблема діяльності шкіл сприяння здоров'ю стала предметом наукових зацікавлень за напрямками: популяризація здорового способу життя в освіті, формування ціннісного ставлення до здоров'я у здобувачів освіти, створення здоров'язберезувального середовища в освітньому закладі, формування позитивної мотивації до здорового способу життя у дітей та молоді, здоров'язберезувальний освітній простір дошкільного навчального закладу, здоров'язберезувальна діяльність в освітніх закладах, формування здоров'язберезувальної компетентності вихованців позашкільних закладів, становлення та розвиток педагогіки здоров'я, модель Школи сприяння здоров'ю.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Надважливі аспекти щодо проблеми реалізації ідей Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю в Україні під час воєнного стану недостатньо досліджені, а отже, потребують ґрунтовного вивчення, аналізу, розроблення сучасних підходів, принципів, технологій, форм та методів проведення різноманітних заходів сприяння здоров'ю здобувачів освіти. Опрацювання спеціальної наукової літератури дає змогу констатувати, що попри вагомий внесок науковців у розроблення стратегій реалізації ідей Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю в Україні під час воєнного стану, на периферії наукового пошуку перебувають соціально зумовлені психолого-педагогічні складники феномену «здоров'я» в умовах сучасного закладу освіти.

Мета статті – проаналізувати теоретичний і прикладний аспекти реалізації ідей Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю в Україні під час воєнного стану та узагальнити перспективний досвід закладів освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. У статті проаналізовано складники змісту поняття «здоров'я», що використовується в освіті. В «Енциклопедії освіти» (2008 рік) зазначено, що в сучасній науці функціонують понад триста визначень поняття «здоров'я», проте утрадеційним стало прийняте Всесвітньою організацією охорони здоров'я у формулюванні: «здоров'я – це стан повного фізичного, душевного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб і фізичних дефектів».

В українській педагогічній науці усталився чотирикомпонентний склад феномену «здоров'я»: 1) фізичне здоров'я; 2) психічне здоров'я; 3) соціальне здоров'я; 4) духовне здоров'я [6, с. 10], який підтримано в усіх державних програмах, зорієнтованих на збереження здоров'я нації. Поділяємо позицію О.Єжової, що складник «*фізичне здоров'я*» доцільно розглядати як стан функціонування організму в навколишньому середовищі, при якому відсутні болісні зміни; складник «*психічне здоров'я*» – як відсутність хворобливих психічних проявів і адекватна до умов навколишньої дійсності регуляція поведінки, діяльності; складник «*соціальне здоров'я*» розглядати в контексті рівня соціалізації особистості, ставлення до норм і правил, прийнятих у суспільстві, ступінь задоволеності індивіда своїм матеріальним добробутом, гарчунням, житлом, соціальним становищем у суспільстві, соціальною політикою. Четвертий складник феномену «здоров'я» дослідниця О. Єжова тлумачить як систему усвідомлених найвищих нематеріальних цінностей і найповнішу самореалізацію особистості через засвоєння означених цінностей [6, с. 11]. За В.Оржеховською, духовне здоров'я – це здатність індивіда регулювати

свою життєдіяльність відповідно до гуманістичних ідеалів, напрацьованих людством у процесі історичного розвитку [10, с. 29]. Слушними вважаємо твердження дослідників обраної проблеми (Т. Бережна, А. Бєсєдіна, О. Єжова, О. Касьянова, С. Кириленко, В. Оржеховська та ін.), які зазначають, що усі чотири складники феномену «здоров'я» взаємозумовлені й тісно пов'язані між собою. Поділяємо думку О.Єжової, яка зауважує, що на основі фізичного здоров'я розвивається соціальне здоров'я, на основі фізичного та соціального здоров'я формується психічне і як найвищий рівень формується духовне здоров'я особистості [6, с. 12–13].

У статті вважаємо за доцільне проаналізувати як специфіку описаних складників феномену «здоров'я» (*фізичне здоров'я; психічне здоров'я; соціальне здоров'я; духовне здоров'я*) враховано в Українській та Європейській мережах Шкіл сприяння здоров'ю у різноманітних закладах освіти.

Вивчення перспективного досвіду Української та Європейської мереж шкіл сприяння здоров'ю закладів освіти, а також опрацювання матеріалів Всеукраїнських конкурсів-захистів сучасної моделі освітнього закладу – Школи сприяння здоров'ю, що проводилися в Україні з 2002 року по 2012 роки дало змогу встановити, що всім чотирьом складникам: 1) фізичне здоров'я; 2) психічне здоров'я; 3) соціальне здоров'я; 4) духовне здоров'я, – в узагальнених матеріалах досвіду відведено виправданий пріоритет в усіх закладах освіти (*дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних, позашкільних*).

У розвідці проблему реалізації ідей Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю в практиці освітніх закладів України проаналізовано в двох аспектах: 1) *теоретичному*; 2) *прикладному*.

Теоретичний аспект. Українськими науковцями вивчено й узагальнено досвід Української та Європейської мереж Шкіл сприяння здоров'ю, підготовлено й захищено докторські та кандидатські дисертації, видано одноосібні монографії та монографії авторських колективів, написано статті, методичні рекомендації, програми, запропоновано моделі Шкіл сприяння здоров'ю, зокрема: 1) захищено дисертації: Т. Андрющенко з проблеми «Формування ціннісного ставлення до власного здоров'я в дітей старшого дошкільного віку» (2007 рік); Т. Бережною «Формування здоров'язбережувального середовища для молодших підлітків у загальноосвітньому навчальному закладі» (2015 рік); А. Бєсєдіною «Організаційно-педагогічні засади діяльності Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю у країнах Східної Європи» (2015 рік); В. Бобрицькою «Теоретичні і методичні основи формування здорового способу життя у майбутніх учителів у процесі вивчення природничих наук» (2006 рік); В. Горашуком «Теоретичні

і методологічні засади формування культури здоров'я школярів» (2004 рік); Г. Даниленко «Гігієнічні основи системної оптимізації формування здоров'я дітей в умовах загальноосвітнього навчального закладу» (2007 рік); О.Єжовою «Теоретичні і методичні засади формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчальних закладів» (2013 рік); 2) видано одноосібні монографічні праці: О. Єжовою «Формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчальних закладів» (2011 рік); В. Оржеховською «Духовність і здоров'я» (2007 рік); О. Шиян «Державна освітня політика з питань здорового способу життя молоді» (2010 рік); 3) колективні монографічні праці: В. Оржеховською, О. Єжовою «Здоровий спосіб життя» (2010 рік); О. Єжовою, А. Бєсєдіною, Т. Бережною «Школи здоров'я в країнах Східної Європи: теорія й практика» (2016 рік); С. Кириленко, О. Михайловим, В. Сергієнком «Школа культури здоров'я: від сьогодні до майбутнього» (2012 рік).

Дослідницьку активність українських науковців з означеної проблеми простежено в період доєднання на державному рівні до участі в Національному проєкті «Діти України», під час проведення Всеукраїнських конкурсів-захистів сучасної моделі освітнього закладу – Школи сприяння здоров'ю. У цей період опубліковано різножанрову наукову продукцію: статті, методичні рекомендації, навчально-методичні посібники, концепції, освітні програми. У науковому дискурсі оприлюднено продуктивні ідеї здорового способу життя, обґрунтовано психолого-педагогічні засади реалізації ідей Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю в практиці освітніх закладів України, зокрема: сучасні підходи (компетентнісний, холістичний, особистісно орієнтований); принципи (демократизації управління, надання автономії та гласності навчально-виховним закладам у вирішенні основних питань їх діяльності, забезпечення позиції керівника школи як лідера змін, дотримання чинного законодавства, створення системи партнерства учнів і педагогів, сприяння розвитку ініціативи й новаторства, розвитку толерантності, дотримання правових і моральних норм поведінки); форми (з передбачуваною зміною видів діяльності: інтелектуальної, емоційної, рухової; групової й парної форм роботи, зорієнтованих на підвищення рухової активності, проведення ігор та створення ігрових ситуацій); методи (для вчителів: робота в групах, аналіз пароблемних ситуацій, рольові ігри, дискусія, метод дилем, соціальні проби, самокорекція, рефлексія тощо; для учнів: інтерактивні та активні методи, пізнавально-дослідницькі, ігрові та практичні, наочні, артметоди; для батьків: обговорення, інформування, ділові ігри. вправи тощо) та умови організації діяльності Шкіл сприяння здоров'ю, які реалізуються під час вивчення

1) базових навчальних предметів (фізична культура, основи безпеки життєдіяльності, біологія, природознавство, основи здоров'я, етика), а також 2) варіативних навчальних предметів (основи валеології, корисні звички, екологічні проблеми здорового харчування, основи вибору професії, правила дорожнього руху, екологія людини та валеологія, профілактика шкідливих звичок, екологія особистості та родини та ін.), покликаних сформувати стійку здоров'язберезувальну компетентність здобувачів освіти різних вікових груп.

Прикладний аспект. Реалізацію ідей Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю в практиці освітніх закладів України описано з виокремленням найбільш прикметних фрагментів узагальненого досвіду. На основі аналізу матеріалів Всеукраїнських конкурсів-захистів сучасної моделі освітнього закладу – Школи сприяння здоров'ю, а також опрацювання спеціальної наукової літератури виокремлено практичні аспекти діяльності Національної мережі Шкіл сприяння здоров'ю. Констатовано, що цінним здобутком у роботі Шкіл сприяння здоров'ю є налагоджена співпраця освітніх закладів з науково-дослідними та медичними установами, що дало змогу створити науково обґрунтовані програми і плани роботи, провести моніторингові дослідження стану здоров'я учасників освітнього процесу, зокрема: авторські програми «Культура здоров'я»; «Через здоров'я – до гармонії світу»; «Здорова дитина – щаслива родина – багата країна»; «Здоров'я – найцінніший скарб»; розроблено експериментальні програми з діагностики та корекції психічного, фізичного, емоційного та соціального здоров'я учнів; програму «Крок за кроком – до здоров'я», програму «Плавання» для учнів 1–5 класів. Створено клуби «Планета здоров'я», «Щоденник здоров'я»; паспорти здоров'я учнів, вчителів, співробітників, керівників гуртків на основі диспансерного обстеження. У закладах освіти України відпрацьовано технології валеологізації навчального процесу; функціонують оздоровчо-реабілітаційні центри, центри розвитку особистості; сформовано санаторні класи (профіль реабілітації – бронхолегенева патологія); створено «Учнівську республіку» як універсальну форму учнівської активності і самоврядування.

Дослідниками проблеми розроблено методичні рекомендації з організації рухової активності учнів різних закладів освіти (ранкова гімнастика, фізкультпаузи, ритмічна гімнастика, рухливі ігри та забави; створено систему буклетів для батьків, діти яких ідуть до школи, ігри та вправи для психологічного розвитку дітей, розроблено методи та стратегії здоров'язберезувальної педагогіки; відкрито консультації «Психологічні особливості ліво-руких дітей», «Як спілкуватися з гіперактивною дитиною», «Як зменшити рівень шкільної тривожності».

Учителями, керівниками гуртків запропоновано широку мережу гуртків, клубів та секцій за уподобаннями учнів, спрямованих на формування та зміцнення фізичного, психічного, морального здоров'я учнів; апробовано методику експресивної психотехніки для корекції емоційного здоров'я учнів; запропоновано проведення учнівських акцій, спрямованих на популяризацію здорового способу життя, профілактику тютюнокуріння, алкоголізму, наркоманії, сніду, запобігання насильству.

У процесі аналізу теоретичного й прикладного аспектів з'ясовано, що діяльність мережі Шкіл сприяння здоров'ю ґрунтується на організаційно-модульній технології до засвоєння теоретичних знань вироблення поведінки, умінь і навичок, формування ціннісного ставлення до здорового способу життя та надання допомоги кожній дитині робити свідомий вибір на користь здоров'я.

Спостережено, що і в період воєнної агресії російської федерації, освітні заклади України продовжують впроваджувати програму розвитку мережі Шкіл сприяння здоров'ю «Здорова дитина – здорове суспільство», створювати в освітніх та позашкільних закладах України інформаційно-просвітницькі, психолого-консультаційні та медико-валеологічні центри, клуби, гуртки, секції.

Діяльність освітніх закладів України в складних умовах воєнного стану (недостатнє фінансування, брак належного технічного оснащення освітнього процесу в умовах змішаного навчання, наявність контингенту учнів із зони бойових дій та ін.) спонукають освітян до об'єднання зусиль з активістами, волонтерами, громадськими організаціями регіонального та місцевого рівнів, представниками медичних служб для проведення різноманітних заходів профілактичного змісту, заходів пізнавальної спрямованості за уподобаннями учнів та молоді, створення сприятливих умов для саморозвитку, самореалізації, обміну досвідом задля відпрацювання нових правил поведінки, у разі небезпечних для життя знахідок, а також надання допомоги та самопомоги як життєво важливих компетентностей.

Висновки. У процесі аналізу спеціальної літератури з'ясовано, що в українській педагогічній науці усталився чотирикомпонентний складник феномену «здоров'я»: 1) фізичне здоров'я; 2) психічне здоров'я; 3) соціальне здоров'я; 4) духовне здоров'я, який враховано в усіх державних програмах, зорієнтованих на збереження здоров'я нації. Вивчення перспективного досвіду Української та Європейської мереж шкіл сприяння здоров'ю закладів освіти, а також опрацювання матеріалів Всеукраїнських конкурсів-захистів сучасної моделі освітнього закладу – Школи сприяння здоров'ю, що проводилися в Україні з 2002 року по 2012 роки дало змогу встановити, що всім чотирьом складникам: 1) фізичне здоров'я; 2) психічне здоров'я;

3) соціальне здоров'я; 4) духовне здоров'я, – в узагальнених матеріалах досвіду відведено виправданий пріоритет в усіх закладах освіти України.

Констатовано, що в різногалузевому науковому дискурсі оприлюднено продуктивні ідеї здорового способу життя, обґрунтовано психолого-педагогічні засади реалізації ідей Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю в практиці освітніх закладів України, зокрема: сучасні підходи, принципи, форми, методи (для вчителів, учнів, батьків) та умови організації діяльності Шкіл сприяння здоров'ю, які реалізуються під час вивчення базових і варіативних навчальних предметів, покликаних сформулювати стійку здоров'язбережувальну компетентність здобувачів освіти різних вікових груп. *Прикладний аспект* реалізації ідей Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю в практиці освітніх закладів України описано з виокремленням найбільш прикметних фрагментів узагальненого досвіду. У процесі аналізу теоретичного й прикладного аспектів з'ясовано, що діяльність мережі Шкіл сприяння здоров'ю зорієнтовано на засвоєння теоретичних знань, формування ціннісного ставлення до здорового способу життя, надання допомоги кожній дитині робити свідомий вибір на користь здоров'ю.

Спостережено, що і в період воєнної агресії російської федерації освітні заклади України у складних умовах продовжують реалізацію програми розвитку мережі Шкіл сприяння здоров'ю «Здорова дитина – здорове суспільство», а також Національної програми психічного здоров'я та психосоціальної підтримки у тісній співпраці українських і міжнародних фахівців, що й дає змогу створювати в освітніх та позашкільних закладах інформаційно-просвітницькі, психолого-консультаційні та медико-валеологічні центри задля реалізації надважливої ідеї розширення діапазону індивідуальної допомоги здобувачам освіти та членам їхніх сімей у подоланні стресових станів й адаптуванні до нестабільних умов життя під час воєнних подій, міжособистісної взаємодії в школі, вдома, в соціумі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бережна Т., Єжова О., Бєседіна А. Організація Шкіл здоров'я в Україні: міжнародний досвід та вітчизняна практика. *Рідна школа*. 2018. № 5. С. 25–31.
2. Доповідна про підсумки проведення Всеукраїнського конкурсу-захисту сучасної моделі навчального закладу – Школи сприяння здоров'ю у 2002–2003 н. р. /Додаток до наказу МОН України від 23.07.03 № 491/236 – адм.
3. Доповідна про підсумки проведення Всеукраїнського конкурсу-захисту сучасної моделі навчального закладу – Школи сприяння здоров'ю у 2008–2009 н.р. /Додаток 1. до наказу МОН України від 07.12.2009 року. № 1102.

4. Єжова О. Моделювання здоров'яспрямованої діяльності навчальних закладі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми: Сум ДПУ ім. А.С.Макаренка. 2013. № 8. С. 75–82.
5. Єжова О. О., Бєсєдіна А. А., Бережна Т. І. Школи здоров'я у країнах Східної Європи: теорія і практика: монографія; за заг. ред. О.О. Єжової. Суми: Сумський державний університет, 2016. 288 с.
6. Кириленко С.В., Михайлов О.М., Сергієнко В.П. Школа культури здоров'я: від сьогодення до майбутнього: навчально-методичний посібник. Київ, Чернівці: Букрек. 2012. 3284 с.
7. Лузан В. Школа сприяння здоров'ю. *Директор школи (Шкільний світ)*. 2008. № 11. С. 17–23.
8. Наказ «Про подальший розвиток Міжнародного проєкту «Європейська мережа шкіл сприяння здоров'ю в Україні» № 157/281 від 29.04.2002 [Електронний ресурс] Київ, 2002. Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?Uid=1039.517.0>.
9. Оржеховська В.М. Здоров'язбережувальне навчання і виховання: проблеми, пошук. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. Психолого-педагогічні науки. 2011. № 4. С. 29–31.
10. Програма психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в Україні: огляд заходів лютий–грудень 2022. MHPSS Snapshot for WMHD 2022_ukr (3) 0.pdf.